

УДК 35.088.6:378.22(477)

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.04.10>

Андрєєв Сергій Олександрович,
доктор наук з державного управління,
доцент, професор кафедри публічного
управління та адміністрування
Державного університету телекомунікацій
ORCID 0000-0002-8231-8105
andreyev.doc@gmail.com

**ПРО ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКУ ОСВІТНЮ КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ» В УКРАЇНІ**

Анотація

Метою статті є оцінка державно-управлінської освітньої компоненти професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (на прикладі другого (магістерського) рівня) в Україні.

Наукова новизна полягає у проведенні аналізу державно-управлінської освітньої складової професійного навчання студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування» в Україні та висвітленні загальних теоретичних і прикладних проблем її формування в сучасних умовах. Аналіз здійснювався шляхом експертної оцінки: урядових рішень 2015 р. та 2016 р. щодо скасування освітньої галузі «Державне управління» та запровадження галузі знань і спеціальності «Публічне управління та адміністрування»; наукового підґрунтя концепції публічного управління та відповідного понятійного апарату; освітніх стандартів, а також магістерських програм закладів вищої освіти за цією спеціальністю.

За результатами дослідження сформульовано такі **висновки**: скасування в Україні у 2015 р. унікальної на пострадянському просторі галузь знань – «Державне управління» у складі 12 спеціальностей, яка давала можливість забезпечувати якісну підготовку державно-управлінських кадрів за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, свідчить про незатребуваність та знецінення державно-управлінської освіти; понижується щабель професійної підготовки управлінських кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права з магістерського (як було в період з 1997 по 2015 рр.) до бакалаврського рівня, що вказує на істотне зменшення вимог держави до їхньої професіоналізації; відбувається роздержавлення та демонополізація національної системи професійної підготовки державних службовців шляхом втрати монополії Національної академії державного управління при Президенті України та її регіональних інститутів, а також широкого залучення до цього процесу інших закладів вищої освіти, зокрема приватної форми власності, які в ринкових умовах керуються не державними, а комерційними інтересами; підготовка кадрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в Україні набуває масового характеру, без належного обґрунтування з боку держави потреб у такій кількості фахівців та наявності ефективних гарантій їхнього подальшого працевлаштування на ринку праці у державному секторі.

Інтегральний **висновок** полягає у тому, що за існуючих підходів керівництва країни, реалізованих у чинному законодавстві, зокрема у відповідних стандартах вищої освіти, мова не може йти про ефективне виховання та належну професійну підготовку державно-управлінської еліти, спроможної піднятися до осмислення, реалізації та захисту національних інтересів суверенної держави. Наслідком сьогоднішньої державної політики щодо підготовки осіб за

спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» прогнозовано буде випуск освітніми закладами великої кількості «фахівців» для органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі слабкою теоретичною державно-управлінською підготовкою, нерозумінням інституту держави як соціальної цінності, її завдань та функцій в управлінні суспільними та державними справами, принципів та закономірностей функціонування системи державного управління, відсутністю державницького мислення та світогляду.

У статті обґрунтовано **пропозицію** щодо необхідності відновлення в установленому порядку галузі знань «Державне управління», для чого представники експертного співтовариства повинні активніше відстоювати цю ідею, продовжуючи доводити відсутність для України альтернативи цьому напряму розвитку професійної управлінської освіти.

Ключові слова: вища освіта, державна служба, державне управління, державно-управлінська підготовка, компетентність, професійне навчання, публічне управління та адміністрування, стандарт вищої освіти.

Andreiev Serhii O.,

Doctor Science in Public Administration,
Associate Professor, Professor of department
of Public Administration and management,
State University of Telecommunication
ORCID 0000-0002-8231-8105
andreiev.doc@gmail.com

ON STATE MANAGERIAL EDUCATIONAL COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING FOR HIGHER EDUCATION APPLICANTS ON SPECIALTY «PUBLIC ADMINISTRATION AND MANAGEMENT» IN UKRAINE

Abstract

The purpose of the article is to assess state managerial educational component for higher education applicants on specialty «Public Administration and Management» (on the example of the second (master) level) in Ukraine.

The novelty lies through analysis of the current state of state managerial component of training for higher education applicants on specialty «Public Administration and Management» in Ukraine and based on this highlighting relevant problems of developing statist mindset in target audience specified. The analysis above-mentioned was carried out by expert assessment of the following: government decisions as of 2015 and 2016 on cancellation of educational field «State Administration» and implementation of field of study and specialty «Public Administration and Management» in its place; scientific base of concept and conceptual apparatus in the sphere of public administration and management; standards of higher education, as well as educational and professional programs of some higher education institutions by this specialty.

*Based on the research results, we have formulated the following **conclusions**: cancellation in Ukraine in 2015 of the unique in the post-Soviet space field of study – «State Administration» including 12 specialties – which enabled to provide high-quality theoretical training for government managers at master's educational and qualification level indicated lack of demand and depreciation of the state managerial education; the level of professional training for managerial personnel for state executive bodies and bodies of local self-government, other legal entities in public law is reduced from a master's degree (as it had been from 1997 to 2015) to a bachelor's one, which indicates a significant decrease in the state's requirements for their professionalization.*

At the same time, they still declare the need to build a professional civil service at the level of strategic regulatory documents of Ukraine; denationalization and demonopolization of the national system of professional training for civil servants occurs through the loss of monopoly of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine and its regional institutes, as well

as well as wide involvement in this process of other higher education institutions, including the private ones, which are guided under modern market conditions not by state, but commercial interests; training on specialty «Public Administration and Management» in Ukraine has become widespread, without proper justification by the state of the needs for such a number of specialists and availability of effective guarantees for their further employment in public sector of the economy.

Our integral **conclusion** is that with modern approaches of leadership of the country implemented in current legislation, in particular in relevant educational standards, we can't talk about effective education and high-level professional training of the state managerial elite able to rise up to understanding, implementation and protection of national interests. The result of today's state policy on professional training for persons in the first (bachelor) and second (master) levels of higher education on specialty «Public Administration and Management» will be predictable graduation by educational institutions of a large number of «specialists» for state executive bodies and bodies of local self-government characterized with poor theoretical state managerial education, lack of understanding of the state institution as a social value, its tasks and functions in managing public and state affairs, principles and patterns of functioning of state administration system, and lack of statist mindset.

The article explains a proposal that they need to restore as appropriate the field of study «State Administration», for which representatives of expert community should actively promote this idea, while continuing to prove lack of an alternative for Ukraine to this area of development of professional managerial education.

Key words: higher education, state service, state administration, competence, state managerial education, vocational training, public administration and management, higher education standard.

Постановка проблеми. Результати оновлення у 2019 р. органів державної влади України довели системну кризу державного управління в частині його кадрового забезпечення. Стало очевидним, що наявність або відсутність професійної державно-управлінської підготовки ніяк не впливає на зайняття вищих політичних та інших керівних посад в цих органах.

У внутрішній політиці держави продовжується ліберальний курс, спрямований на зменшення її ролі у регулюванні суспільних відносин у сферах: освіти і науки, економіки та фінансів, охорони здоров'я, вдосконалення системи державного управління, забезпечення соціального та цивільного захисту населення тощо.

Пріоритетом в діяльності вітчизняних керівних еліт залишається реалізація на території України різного роду глобальних трендів: демократизації та децентралізації державного управління, електронного врядування та інших форм цифровізації, впровадження в практику концепцій та інструментів «сервісної держави», «нового публічного менеджменту» тощо.

Ці тенденції слугують підставою для висновку про те, що значна частка посадових осіб, покликаних ухвалювати стратегічні

управлінські рішення на вищих щаблях влади України, не розуміють сутності інституту держави, її соціальної цінності, функцій та завдань щодо забезпечення суспільної життєдіяльності та добробуту населення, а також не усвідомлюють власну соціальну та юридичну відповідальність за невиконання державою своїх функцій.

Вважаємо, що кризові соціально-економічні та суспільно-політичні умови, в яких нині перебуває Україна, найближчим часом поглиблюватимуться, що об'єктивно вимагатиме залучення до антикризового управління фахівців з відповідними компетенціями в галузі державного управління, спроможних ефективно вирішувати нагальні проблеми, що стоять перед державою та суспільством.

Наведені обставини актуалізують дослідження питань щодо оцінки нинішнього стану державно-управлінської компоненти професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (далі – «ПУА») в Україні, передусім стосовно якості освіти в галузі теорії і практики державного управління, а також щодо формування у цієї категорії осіб державницького мислення та світогляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За період існування в Україні напря-

му підготовки та галузі знань «Державне управління» (1997–2015 рр.) різноманітним аспектам професійного навчання державних службовців присвячено велику кількість наукових праць. Необхідно відзначити суттєвий доробок у цьому напрямі вітчизняних науковців В. Д. Бакуменка, К. О. Ващенко, В. М. Князева, В. В. Корженка, В. І. Лугового, В. М. Мартиненка, Л. В. Прудиус, С. М. Серьогіна, Ю. П. Сурміна, С. К. Хаджирадевої.

У рамках розгляду проблематики професіоналізації кадрів для органів державної влади та органів місцевого самоврядування (далі – ОМС), модернізації системи професійної підготовки державних службовців, управління їхньою професійною компетентністю впродовж кар'єри, дослідники час від часу порушували питання щодо необхідності державно-патріотичного виховання управлінської еліти країни.

Для розвитку галузі знань «ПУА» фундаментальне значення мають наукові розробки Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування Національної академії державного управління при Президентові України (далі – НАДУ при Президентові України) щодо формування концептуальних засад галузі науки «Державне управління», більшість результатів яких до сьогодні не втрачають актуальності, однак залишаються незатребуваними (див., напр.: [1; 2]).

Вагомий внесок у розвиток ідей публічного управління та демократичного врядування, а також стосовно теоретичного обґрунтування пропозицій щодо змісту і структури спеціальності «ПУА» належить доктору філософських наук А. Колодій [3; 4]. Суттєвий науковий доробок у дослідженні питань щодо шляхів імплементації європейського досвіду публічного управління та адміністрування (далі – ПУА) у вітчизняну науку і практику державного управління, зокрема щодо запозичення понятійно-термінологічного апарату, зробили доктори наук з державного управління І. Грицяк [5] та М. Лахижа [6].

Варто відзначити колективну монографію науковців НАДУ при Президентові України з питань теорії і практики публічного управління [7], а також монографію доктора політичних наук К. Ващенко, в якій розкривається широке коло питань професійної підготовки державних службовців, у тому числі роль галузі знань «ПУА» в цьому процесі [8].

Чимала кількість наукових статей українських вчених присвячена етимології, семантичному аналізу та порівнянню понять «державне управління», «публічне управління», «соціальне управління», «публічне адміністрування», а також пропагуванню ідей публічного управління як нової та прогресивної концепції й моделі державного управління України (див.: наприклад, [9; 10]). У контексті дослідження змісту наведених понять являє науковий інтерес стаття російських фахівців О. Глушакової та Я. Вайсберга [11].

На нашу думку, професіоналізація кадрів для сфери державного управління України, передусім унаслідок загострення проблеми збереження державно-управлінської складової у змісті освіти цієї групи осіб, стала набувати катастрофічного характеру після ухвалення Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) постанови від 29.04.2015 № 266 [12], згідно з якою було ліквідовано унікальну галузь знань – «Державне управління» (у складі 12 спеціальностей), в межах якої протягом 1997–2015 рр. здійснювалась підготовка керівних кадрів для державного сектору за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра на базі повної вищої освіти.

Проведений аналіз наукових праць з концептуальних та методологічних аспектів розвитку галузі науки «Державне управління» та спеціальності «ПУА» за період з другої половини 2015 р. по цей час показує повну відсутність у національному науковому дискурсі принципових оцінок факту появи спеціальності та галузі знань «ПУА», а також прогнозів негативних наслідків відповідного урядового рішення на подальший розвиток системи професійного навчання службовців органів державної влади та ОМС.

Метою статті є оцінка державно-управлінської освітньої компоненти професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА» (на прикладі другого (магістерського) рівня) в Україні.

Виклад основного матеріалу. Недостатня ефективність професійної підготовки державних службовців та посадових осіб ОМС, керівників інших державних установ, у тому числі недосконалість її форм і методів, слабкий зв'язок теоретичного навчання з управлінською практикою є традиційними проблемами розвитку системи державного управління протягом новітньої історії Укра-

їни. Ці проблеми неодноразово висвітлювалися в наукових працях, а також визнавалися на офіційному рівні.

Наприклад, у Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 р., схваленій розпорядженням КМУ від 24.06.2016 р. № 474 (в редакції від 18.12.2018 р.), зазначається, що якість підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців не відповідає сучасним викликам. Зміст професійного навчання державних службовців не відповідає наявним потребам у такому навчанні. Система професійного навчання залишається закритою і фактично унеможливує доступ недержавних провайдерів освітніх послуг, впровадження дієвих методів професійного навчання на основі сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Все це вимагає створення сучасної цілісної, мобільної та гнучкої системи професійного навчання з розвинутою інфраструктурою, ефективним управлінням і належним ресурсним потенціалом [13].

Як бачимо, у згаданому нормативно-правовому акті міститься лише інформація констатуючого характеру щодо незадовільної ситуації, яка склалася у сфері професійного навчання державних службовців України станом на грудень 2018 р, і майже нічого не сказано про її реальні причини. Проте, деякі мотиви та пріоритетні напрями подальшого реформування згаданої системи визначені, на нашу думку, цілком обґрунтовано та правдоподібно – це забезпечення доступу недержавних провайдерів освітніх послуг до професійного навчання державних службовців.

Професійна підготовка фахівців за спеціальностями напряму підготовки а, згодом – галузі знань «Державне управління» упродовж 1997–2015 рр. забезпечувалася функціонуванням спеціальної системи освітніх закладів державної та комунальної форми власності: НАДУ при Президентіві України та її регіональними інститутами (Дніпропетровським, Львівським, Одеським, Харківським), іншими закладами вищої освіти, які мали право на здійснення освітньої діяльності за спеціальностями зазначеної галузі знань¹, центрами перепідготовки та підви-

¹ За даними Національного агентства України з питань державної служби (далі – НАДС) у 1997 р. право

щення кваліфікації працівників органів державної влади, ОМС, державних підприємств, установ і організацій, закладами післядипломної освіти.

Процеси наукового обґрунтування концептуальних, теоретичних та методологічних засад професійного навчання управлінських кадрів для органів державної влади та ОМС здійснювалися в рамках наукової галузі «Державне управління», яка формувалася паралельно з однойменною галуззю знань. Про масштаби розвитку галузі науки «Державне управління» показово свідчить той факт, що станом на 01.02.2020 в Україні було загалом (тобто, за всіма спеціальностями цієї галузі науки) захищено 383 докторських і 1974 кандидатських дисертацій².

Необхідно відзначити, що попри часті зміни у політичній системі нашої країни, коригування стратегічних пріоритетів внутрішньої і зовнішньої політики, становлення галузі знань «Державне управління» впродовж 1997–2015 рр. відбувалося цілком прогнозовано, за певною логікою та наступністю, важливими складниками яких було беззаперечне існування цієї освітньої галузі, а також постійне розширення її складу за рахунок доповнення новими спеціальностями (докл. див.: *Табл. 1*).

Однак, цю зрозумілу фахівцям логіку було порушено, коли у квітні 2015 р. КМУ на виконання норм Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) затвердив Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (набрав чинності 01.09.2015). Цей Перелік вже не містив галузі знань «Державне управління», обмежившись наявністю у складі галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 074 «ПУА».

на здійснення освітньої діяльності за спеціальностями галузі знань «Державне управління» мали 9 вищих навчальних закладів, у 2004 р. – 39 таких закладів, у той час як правом на провадження освітньої діяльності за спеціальністю «ПУА» у 2017 р. було наділено 88 закладів вищої освіти, а в 2018 р. та 2019 р. – 109 та 116 закладів відповідно [14, с. 24].

² Відомості було отримано від Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) у відповідь на запити про доступ до публічної інформації.

Розвиток галузі знань (напряму підготовки) «Державне управління» та галузі знань «Публічне управління та адміністрування» в Україні

Рік	Шифр та назва напряму підготовки або галузі знань	Коди та назви спеціальностей, що входили до складу відповідного напряму підготовки або галузі знань	ОКР підготовки або освітні ступені	Правова підстава
2016 р. – по цей час	28 ПУА (галузь знань)	281 Публічне управління та адміністрування	бакалавр, магістр	Постанова КМУ від 27.09.2016 № 674
2015 р.	07 Управління та адміністрування (галузь знань)	071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа та страхування 073 Менеджмент 074 Публічне управління та адміністрування 075 Маркетинг 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	бакалавр, магістр	Постанова КМУ від 29.04.2015 № 266
2011 р.	1501 Державне управління (галузь знань)	8.15010001 Державне управління 8.15010002 Державна служба 8.15010003 Управління суспільним розвитком 8.15010004 Державне управління у сфері національної безпеки 8.15010005 Державне управління у сфері освіти 8.15010006 Державне управління у сфері охорони здоров'я 8.15010007 Публічна політика і управління 8.15010008 Публічне адміністрування 8.15010009 Місцеве самоврядування 8.15010010 Регіональне управління 8.15010011 Електронне урядування 8.15010012 Парламентаризм та парламентська діяльність	магістр	Постанова КМУ від 17.03.2011 № 267
2010 р.	1501 Державне управління (галузь знань)	8.15010001 Публічне адміністрування 8.15010002 Управління суспільним розвитком 8.15010003 Державне управління (за галузями) 8.15010004 Регіональне управління 8.15010005 Державна служба 8.15010006 Державне управління у сфері національної безпеки 8.15010007 Публічна політика і управління 8.15010008 Місцеве самоврядування 8.15010009 Електронне урядування 8.15010010 Парламентаризм та парламентська діяльність	магістр	Постанова КМУ від 27.08.2010 № 787
2010 р.	1501 Державне управління (напряму підготовки)	8.150000 Державне управління 8.150101 Державна служба 8.150102 Управління суспільним розвитком 8.150103 Державне управління у сфері національної безпеки 8.150104 Державне управління у сфері освіти 8.150105 Державне управління у сфері охорони здоров'я 8.150106 Публічна політика і управління 8.150107 Публічне адміністрування	магістр	Наказ МОН від 21.04.2010 № 351

		8.150108 Місцеве самоврядування 8.150109 Регіональне управління 8.150110 Електронне урядування 8.150111 Парламентаризм та парламентська діяльність		
2009 р.	1501 Державне управління (напрямок підготовки)	8.150000 Державне управління 8.150101 Державна служба 8.150102 Управління суспільним розвитком 8.150103 Державне управління у сфері національної безпеки 8.150104 Державне управління у сфері освіти 8.150105 Державне управління у сфері охорони здоров'я 8.150106 Публічна політика і управління 8.150107 Публічне адміністрування 8.150108 Місцеве самоврядування 8.150109 Регіональне управління 8.150110 Електронне урядування	магістр	Наказ МОН від 24.03.2009 № 268
2008 р.	1501 Державне управління (напрямок підготовки)	8.150000 Державне управління 8.150101 Державна служба 8.150102 Управління суспільним розвитком 8.150103 Державне управління у сфері національної безпеки 8.150104 Державне управління у сфері освіти 8.150105 Державне управління у сфері охорони здоров'я 8.150106 Публічна політика і управління 8.150107 Публічне адміністрування 8.150108 Місцеве самоврядування 8.150109 Регіональне управління"	магістр	Наказ МОН від 05.05.2008 № 374
2005 р.	1501 Державне управління (напрямок підготовки)	8.150000 Державне управління 8.150101 Державна служба 8.150102 Управління суспільним розвитком	магістр	Наказ МОН від 16.06.2005 № 363
1997 р.	Уведено розділ «Державне управління»	8.150000 Державне управління	магістр	Постанова КМУ від 24.05.1997 № 507

Вважаємо, що це управлінське рішення в частині ліквідації галузі знань «Державне управління» не відповідає національним інтересам України щодо розбудови суверенної держави та потягне за собою руйнівні наслідки для системи державного управління, передусім її підсистеми професійної підготовки державних службовців.

На підтвердження цієї думки доречно згадати, що вже у першій редакції Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 рр. визнавалося, що якість освіти за спеціальністю «ПУА» в Україні не відповідає сучасним цілям та завданням, які

стоять перед державними службовцями. Наявність диплому за спеціальністю не надає реальних переваг у роботі чи просуванні по службі [15].

Акцентуємо увагу на тому, що ці негативні оцінки якості освіти за спеціальністю «ПУА» з'явилися на урядовому рівні невдовзі (24.06.2016) після скасування галузі знань «Державне управління» (01.09.2015) та введення у національний освітній простір спеціальності «ПУА».

У вересні 2016 р. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, було допов-

нено самостійною галуззю знань – 28 «ПУА» і спеціальністю 281 «ПУА» [16].

Таким чином, починаючи з 2015–2016 навчального року в нашій країні було запроваджено підготовку здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) і другим (магістерським) рівнями за спеціальністю 074 «ПУА», а з 2016–2017 навчального року по цей час – за спеціальністю 281 «ПУА».

Слід звернути увагу на те, що галузь знань 28 «ПУА» складається лише з однієї спеціальності, хоча згідно із Законом України «Про вищу освіту» галузь знань – це гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти широка предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей [17, п. 8 ч. 1 ст. 1].

Цікавим також є той факт, що як на момент започаткування галузі знань 28 «ПУА» (27.09.2016), так і дотепер Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, містить схожу за назвою галузь знань – 07 «Управління та адміністрування», що складається суто з економічних спеціальностей [12].

Після появи в Україні спеціальності «ПУА» заклади вищої освіти, які мають право на провадження освітньої діяльності з підготовки бакалаврів та/або магістрів за відповідною спеціальністю¹, фактично опинилися в ситуації теоретико-методологічного та правового вакууму, оскільки ця спеціальність, по-перше, не мала під собою науково-теоретичного фундаменту (на відміну від більшості спеціальностей галузі знань «Державне управління»), а по-друге, не була забезпечена відповідними стандартами вищої освіти.

Попри окремі спроби формулювання визначень термінів «публічне адміністрування» та «публічне управління» в енциклопедичних джерелах [18, с. 605; 19, с. 142, 144], вони й досі не мають загальноприйнятого значення, тому, на наш погляд, ці словосполучення не можна вважати термінами у науковому сенсі. До того ж, словосполучення

¹ За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти станом на 10.04.2020 в Україні налічується 85 закладів вищої освіти, які мають право на провадження освітньої діяльності з підготовки бакалаврів за спеціальністю 281 «ПУА» та 109 таких закладів, що мають право на підготовку магістрів за цією спеціальністю.

«публічне управління» та «публічне адміністрування» не відображають реальні процеси громадської участі у формуванні та реалізації державно-управлінських рішень в Україні, а відтак – є ідеологемами, спрямованими на маніпулювання свідомістю широкого кола суб'єктів: державних службовців, посадових осіб ОМС, науково-педагогічних працівників, осіб, що навчаються на відповідній спеціальності у закладах вищої освіти, населення країни.

У цьому контексті варто навести думку Сурміна Ю. П. та Трощинського В. П., які справедливо відзначають, що втрати, яких зазнає держава, розпочинаються насамперед унаслідок неправильних транскрипцій понять, які характеризують державу і державне управління, що призводить до прийняття хибних рішень [20, с. 13].

Мають рацію й ті науковці, які говорять, що окремі поняття – результат механічного перенесення в теорію державного управління зарубіжної термінології (своєрідного «калькування»), що невдовзі може стати перешкодою для адекватного відображення реалій у вітчизняній політико-адміністративній сфері. Схоже, при запозиченні понять із зарубіжних джерел поза увагою залишається те, що між терміном і поняттям є суттєва різниця. Не менш важливо знаходити, наприклад, англійські відповідники українським, а не тільки українські – англійським [7, с. 42].

Поділяємо думку Розпутенка І. В.: «...не заперечуючи права на існування терміна публічне управління, де «публічне» виступає як прикметник – якісна характеристика процесу управління, все ж таки варто не автоматично копіювати іншомовну практику, а дотримуватися українських традицій» [7, с. 25].

Для нас є очевидним той факт, що сучасні ліберальні концепції управління, як-то: «Належне (добре) врядування» (англ. «*Good governance*»), «Новий публічний менеджмент» (англ. «*New public management*»), «Мережеве врядування» (англ. «*Network governance*»), «Сервісна держава» (англ. «*Service State*») є низькопробними концептуальними продуктами епохи постмодерну, виробленими глобальними центрами сили «на експорт» для зламу традиційних теорій та інститутів державного управління у тих країнах «третього світу», які не можуть собі дозволити мати власну теоретичну та концептуальну само-

стійність у галузі державного управління та, відповідно, реалізовувати суверенні проекти побудови національних держав.

Трансформаційні процеси, що зараз відбуваються у науці, освіті та практиці державного управління України, а також ризики, які ці процеси в собі приховують, цілком слушно прогнозували деякі вітчизняні експерти ще у 2013 р.: «Досить складним і навіть небезпечним для нашої галузі знання є факт недооцінки управління постнеокласичною наукою, що в міру застосування в державному управлінні постнеокласичних принципів пізнання посилюватимуться саморегулятивні підходи, що буде вести до наукового декларування ослаблення ролі державного управління в механізмах суспільного розвитку. Таким чином, у найближчі роки підсилиться критичне ставлення до державного управління з позиції посилення в ньому постмодерністських підходів, що, безсумнівно, вступить у протиріччя з реальними запитами суспільства на посилення ролі держави і державного управління в розв'язанні низки як національних, так і глобальних проблем» [2, с. 7].

Інтегральна концепція публічного управління та відповідний понятійно-термінологічний апарат не витримують критики із позицій системодіяльного та суб'єктно-об'єктного підходів, адже залишаються без відповіді принципів питання: хто є суб'єктами в публічному управлінні, які функції вони виконують та за що відповідають, а також яке місце у цьому процесі займає держава в особі ієрархічно організованої системи органів державного управління?

Отже, підсумуємо, що відкритість (публічність) системи державного управління потрібно розглядати як якісну властивість демократичного конституційного ладу та один із критеріїв ефективності цієї системи, маючи на увазі, що публічний характер державної влади є однією з концептуальних ознак держави.

Відповідно до ч. 5 ст. 9 Закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством та стандартами вищої освіти [17].

Аналіз чинного законодавства, зокрема положень Законів України «Про державну

службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII, «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 р. № 2493-III, низки підзаконних нормативно-правових актів з питань державної служби, в тому числі з питань професійного навчання управлінських кадрів, показує, що ці акти не містять конкретних вимог щодо необхідності формування державно-управлінських компетенцій у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА». Тобто, відповідні законодавчі акти не передбачають норм, зі змісту яких можна було б зробити однозначний висновок про необхідність набуття майбутніми державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування знань, умінь та навичок в галузі теорії та практики державного управління.

Правові норми, в конструкції яких вживаються терміни «держава», «державне управління», «орган державного управління», «орган державної влади» сьогодні розпорошені у численних нормативно-правових актах України, їхнє використання має фрагментарний характер та здійснюється без наведення визначень.

Певним нормативним орієнтиром для розробки закладами вищої освіти програм підготовки здобувачів за спеціальністю «ПУА» є визначення термінів «публічна служба» та «державна служба», що наведені у п. 17 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України [21] та в ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII [22]. Однак, у визначеннях цих термінів не використовується словосполучення «державне управління», тому вони не можуть слугувати беззаперечним аргументом для зобов'язання освітніх закладів включати широкий змістовний державно-управлінський блок дисциплін у відповідні освітні програми.

Необхідно відзначити, що в нашій країні у 1999 р. та 2011 р. наказами Головного управління державної служби України та НАДС затверджувалися Довідники типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців [23; 24]. Ці Довідники містили рекомендовані для центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, інших державних органів матеріали щодо типових професійно-кваліфікаційних характеристик

посад державних службовців, які мали бути використані цими органами у процесі розробки конкретних професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців.

Відповідні нормативні документи, серед іншого, передбачали норму про те, що державний службовець повинен мати, як правило, повну вищу освіту (освітньо-кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр за спеціальностями галузі «Державне управління» або іншими, професійно орієнтованими для державної служби, з додатковим підвищенням кваліфікації за професійними програмами вказаної галузі), а на посадах керівників структурних підрозділів та їх заступників – обов'язково повну вищу освіту. Крім цього, у вказаних Довідниках містився доволі детальний перелік знань, умінь та навичок, якими повинен володіти державний службовець [23, п. 2.6., 2.7.; 24, п. 2.5., 2.6.].

Законодавство з питань державної служби наразі аналогічних детальних вимог не містить, а у Законі України «Про державну службу» лише зазначається, що професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема у сфері ПУА, у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном [22, ч. 2 ст. 48].

Згідно з ч. 1 ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [17].

Освітня програма (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) – це єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах

спеціалізацію або не передбачати спеціалізації [17, п. 17 ч. 1 ст. 1].

Вимоги до освітніх програм визначені у ст. 9-1 Закону України «Про вищу освіту», де, зокрема, зазначено, що освітня програма повинна містити: перелік освітніх компонентів; їх логічну послідовність; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти [17].

Отже, можна дійти висновку, що саме стандарти вищої освіти у межах її певного рівня та спеціальності є тими нормативними документами, які мають містити конкретні вимоги до змісту та якості підготовки здобувачів вищої освіти, що надалі реалізовуватимуться у відповідних освітніх програмах.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 281 «ПУА» галузі знань 28 «ПУА» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджено наказом МОН від 29.10.2018 № 1172 (далі – Стандарт бакалавра «ПУА») та введено в дію з 2018/2019 навчального року [25]. Разом з тим, затверджений в установленому порядку стандарт вищої освіти за цією спеціальністю для другого (магістерського) рівня вищої освіти поки відсутній, але на веб-сайті НТУ «КПІ ім. І. Сікорського» розміщено проект цього документу (далі – Проект стандарту магістра «ПУА») [26].

Проведемо аналіз змісту наведених документів на предмет наявності державно-управлінської освітньої складової підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА».

Спільною рисою Стандарту бакалавра «ПУА» та проекту стандарту магістра «ПУА» є повна відсутність основних термінів і понять, вироблених протягом багатьох років загальною теорією держави та галуззю науки «Державне управління», як-то: «держава», «завдання держави», «функції держави», «державні інтереси», «державне управління», «система державного управління», «суб'єкт державного управління», «об'єкт державного управління», «державно-управлінські відносини», «орган державного управління», «відповідальність у державному управлінні».

Слід наголосити, що ці терміни не використано ні у визначенні опису предметної

області ПУА, ні у загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностях випускника, ні у нормативному змісті підготовки здобувачів вищої освіти, сформульовано у термінах результатів навчання.

У зазначених документах лише по одному разу зустрічається словосполучення «орган державної влади і місцевого самоврядування», натомість широко вживається «оновлена» наукоподібна термінологія: «ПУА», «рівні публічного управління та адміністрування», «публічна політика», «публічне урядування та адміністрування», «сфера публічного управління та адміністрування», «органи публічного управління», «електронна демократія» тощо.

Вважаємо, що ні в науці, ні в освіті, ні, тим більше, у чинному законодавстві не можна підняти термін «державне управління» на «публічне управління», використовуючи як синоніми прикметники «державне»/«публічне», оскільки розмивається (а по суті зникає) головний суб'єкт управління – держава у вигляді системи органів державного управління.

Виходячи з того, що мова – це, в тому числі, форма мислення людини, використання у навчальному процесі словосполучень: «публічне управління», «публічне врядуван-

ня», «публічне адміністрування», «орган публічного управління», «публічні послуги» створює термінологічну плутанину та унеможлиблює формування державницького мислення та світогляду у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА».

На наше переконання, перелічені вище словосполучення є демонстрацією такої властивості нинішньої епохи постмодерну як пустота, ідеалізація цієї пустоти та нагромодження пустих сутностей навколо пустого ядра.

З метою перевірки емпіричним шляхом наведених авторських суджень щодо зникнення державно-управлінської освітньої компоненти у змісті професійного навчання здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА», було проаналізовано 21 магістерську освітню програму¹ (використовувалася інформація, розміщена на веб-сайтах у мережі Інтернет). Враховувалися тільки навчальні дисципліни, в назві яких використовуються терміни «держава» і «державне управління», а також інші похідні від них терміни і слова («державний», «державна», «державотворення» тощо), з числа обов'язкових компонент відповідних програм (Табл. 2).

¹ Освітні програми обиралися методом випадкової вибірки.

Таблиця 2

Навчальні дисципліни в назві яких використовуються терміни «держава», «державне управління», інші похідні від них терміни і слова з числа обов'язкових компонент освітніх програм підготовки магістрів за спеціальністю 281 «ПУА»

№ з/п	Найменування вищого навчального закладу	Назва навчальних дисциплін (кількість кредитів ЄКТС, форма підсумкового контролю)
1.	Державний університет телекомунікацій	1) Стратегічне управління державою та суспільством в умовах глобалізації (5 кр., іспит)
2.	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	–
3.	Запорізька державна інженерна академія	–
4.	Інститут державного управління у сфері цивільного захисту	1) Державна політика у сфері цивільного захисту (3 кр., іспит). 2) Історія українського державотворення (3 кр., іспит)
5.	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	–
6.	Криворізький національний університет	–

7.	Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З.Гжицького	1) Організація діяльності держслужбовця (4 кр., іспит)
8.	НАДУ при Президентові України	-
9.	Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського» (ОПП «Адміністративний менеджмент», ОПП «Електронне урядування»)	- -
10.	Національний університет біоресурсів і природокористування України	1) Політологічні аспекти державного управління (4 кр., іспит)
11.	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	-
12.	Національний університет цивільного захисту України	1) Філософія державного управління (3 кр., диф. залік). 2) Кадрова політика і державна служба (3 кр., іспит). 3) Державна політика: аналіз та механізми впровадження (4,5 кр., іспит)
13.	Одеський національний політехнічний університет	-
14.	Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка	-
15.	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка	1) Практика та технології взаємодії держави і бізнесу (3 кр., залік). 2) Державне та регіональне управління в зарубіжних країнах (3 кр., залік)
16.	Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя	-
17.	Херсонський державний університет	-
18.	Херсонський національний технічний університет	1) Історія державної служби (3 кр., залік)
19.	Хмельницький університет управління та права	-
20.	Центральноукраїнський національний технічний університет	-

Аналіз відомостей, наведених у Табл. 2, дозволяє зробити такі висновки:

1. Переважна більшість магістерських освітніх програм за спеціальністю «ПУА» (14 з 21, 67 %) не передбачає у складі обов'язкових компонент навчальних дисциплін державно-управлінського змісту: «Теорія та історія державного управління», «Державне управління», «Державна служба», інших освітніх компонент з використанням прикметників «державний», «державна» тощо (тобто, тих класичних нормативних дисциплін з питань теорії і практики державного управління, що раніше (упродовж 1997–

2015 рр.) викладалися в рамках галузі знань «Державне управління»).

2. Навчальні дисципліни, в назві яких використовується термін «державна» та похідні від нього слова («державне», «державна», «державний» тощо) присутні у складі освітніх програм підготовки магістрів спеціальності «ПУА» лише семи закладів вищої освіти (п. 1, 4, 7, 10, 12, 15, 18 Табл. 2), що складає третину (33 %) з числа проаналізованих нами програм.

3. Термін «державне управління» використано лише трьома університетами (п. 10, 12, 15 Табл. 2) у назві таких обов'язкових

компонент: «Політологічні аспекти державного управління», «Філософія державного управління», «Державне та регіональне управління в зарубіжних країнах».

4. Відсутні уніфіковані підходи закладів вищої освіти до розуміння значення, місця та ролі державно-управлінської освітньої компоненти у змісті професійного навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «ПУА».

Водночас, у проаналізованих нами магістерських програмах зі спеціальності «ПУА» широко представлені різноманітні за назвою та обсягом кредитів ЄКТС навчальні дисципліни (як обов'язкові, так і вибіркові), в назві яких використовуються ідеологеми: «публічне адміністрування», «публічне врядування», «публічне управління».

Очевидно, що для більш повної та об'єктивної оцінки ситуації щодо наявності державно-управлінської складової у змісті освіти її здобувачів за спеціальністю «ПУА» було б правильним аналізувати не тільки назви обов'язкових навчальних компонент з циклів загальної та професійної підготовки освітніх програм, але також компетенції, програмні результати навчання, тематичні плани, робочі програми дисциплін тощо. Логічно припустити, що деякі нормативні навчальні дисципліни, незважаючи на те, що в їхній назві не вживаються терміни «державна», «державне» (наприклад, «Публічне управління та адміністрування», «Публічна служба»), передбачають вивчення окремих питань з теорії і практики державного управління України та зарубіжних країн.

Однак, на наш погляд, проведено дослідження навчальних дисциплін, в назві яких використовуються терміни «державна», «державне управління» тощо з числа обов'язкових компонент освітніх програм підготовки магістрів за спеціальністю «ПУА», є достатньою мірою репрезентативним для розуміння суті та масштабів проблеми щодо розмивання державно-управлінської складової у змісті професійного навчання здобувачів цього рівня вищої освіти.

За результатами проведеного аналізу магістерських освітніх програм за спеціальністю «ПУА» постає логічне питання: чому у складі цих програм повинні міститись дисципліни з питань теорії і практики державного управління? Заклади вищої освіти, що мають

ліцензію на підготовку фахівців за спеціальністю «ПУА», керуються, серед іншого, законодавчо закріпленим принципом автономії освітніх закладів, а Проект стандарту магістра «ПУА» (так само як і чинний Стандарт бакалавра «ПУА») не вживає терміни «державне управління», «державно-управлінські відносини», «об'єкти державного управління», «органи державної влади», «система державного управління», «суб'єкти державного управління» тощо.

У зв'язку з цим, до зазначених закладів складно висунути юридично обґрунтовані претензії стосовно не включення навчальних дисциплін з питань державного управління до складу освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА», адже слід визнати, що змістовне наповнення цих програм і навчальних планів, визначення обсягу кредитів ЄКТС, відведених на вивчення тих чи інших дисциплін, є правом закладів вищої освіти і залежить винятково від суб'єктивного волевиявлення та державницької свідомості їхніх посадових осіб.

Висновки та пропозиції. Проведена експертна оцінка сучасного стану державно-управлінської освітньої компоненти у професійній підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА» (на прикладі другого (магістерського) рівня) дозволяє зробити такі висновки:

1. Скасування в Україні у 2015 р. унікальної на пострадянському просторі галузь знань – «Державне управління» у складі 12 спеціальностей, яка давала можливість забезпечувати якісну підготовку державно-управлінських кадрів за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра свідчить про незатребуваність та знецінення у нашій країні державно-управлінської освіти як такої.

2. Понижується щабель професійної підготовки управлінських кадрів для органів державної влади та місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права суто з магістерського (як було в період з 1997 по 2015 рр.) також й до бакалаврського рівня, що вказує на істотне зменшення вимог держави до їхньої професіоналізації. У той же час, на рівні стратегічних нормативних документів України продовжує декларуватися необхідність побудови професійної державної служби.

3. Відбувається роздержавлення та де-монополізація національної системи професійної підготовки державних службовців шляхом втрати монополії НАДУ при Президентові України та її регіональних інститутів, а також широкого залучення до цього процесу інших закладів вищої освіти, в тому числі приватної форми власності, які в сучасних ринкових умовах керуються не державними, а комерційними інтересами.

4. Підготовка кадрів за спеціальністю «ПУА» в Україні набуває масового характеру, без належного обґрунтування з боку держави потреб у такій кількості фахівців та наявності ефективних гарантій їхнього подальшого працевлаштування на ринку праці у державному секторі.

Інтегральний висновок полягає у тому, що за таких підходів керівництва країни, реалізованих у чинному законодавстві, зокрема у відповідних освітніх стандартах, в стратегічній перспективі мова не може йти про ефективне виховання та належну професійну підготовку державно-управлінської еліти, спроможної піднятися до осмислення, реалізації та захисту національних інтересів суверенної держави.

Наслідком цього цілком прогнозовано буде випуск закладами вищої освіти великої кількості «фахівців» для сфери державного управління України зі слабкою теоретичною державно-управлінською підготовкою, нерозумінням інституту держави як великої соціальної цінності, її завдань та функцій в управлінні суспільними та державними справами, принципів та закономірностей функціонування системи державного управління, відсутністю державницького мислення та світогляду.

Враховуючи викладене, сьогодні конче потрібно відновити в установленому порядку галузь знань «Державне управління», для чого представники експертного співтовариства повинні активніше відстоювати цю ідею, продовжуючи доводити відсутність для України альтернативи цьому напряму розвитку професійної управлінської освіти.

Доки на рівні уповноважених органів виконавчої влади (МОН, НАДС, КМУ) зазначену пропозицію не реалізовано, можемо рекомендувати закладам вищої освіти при затвердженні (перегляді, внесенні змін, доповненні) освітніх програм підготовки магі-

стрів за спеціальністю «ПУА» передбачати у навчальних планах як обов'язкові компоненти дисципліни: «Теорія та історія державного управління» (не менше 7 кредитів ЄКТС), «Правові засади державного управління» (не менше 7 кредитів ЄКТС) «Інституційне забезпечення державного управління України» (не менше 5 кредитів ЄКТС), «Державна служба» (не менше 5 кредитів ЄКТС).

Перспективи подальших розвідок. Актуальними напрямами подальших досліджень з відповідної тематики є обґрунтування конструктивних пропозицій державотворчого характеру щодо шляхів та механізмів удосконалення системи професійної підготовки державних службовців, підсилення державно-управлінської освітньої компоненти в цій підготовці, впровадження ефективних методів розвитку державницького мислення у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «ПУА».

Список використаних джерел:

1. Галузь науки «Державне управління» в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : нац. наук. доп. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови, кер. проекту) та ін., за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенка, Ю. П. Сурміна, О. М. Руденко. К. : НАДУ, 2012. 184 с.

2. Концептуальні засади розвитку галузі науки «Державне управління» : наук. розробка / кол. авт. : К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін, Л. І. Загайнова та ін.; за заг. ред. К. О. Ващенка, Ю. П. Сурміна, Л. І. Загайнової. К. : НАДУ, 2013. 48 с.

3. Колодій А. Деякі теоретичні міркування і практичні пропозиції щодо змісту і структури спеціальності «Публічне управління й адміністрування». *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 45. С. 21–31.

4. Колодій А. Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем. *Демократичне врядування : наук. вісн.* Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 10. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik10/fail/Kolodij.pdf (Дата звернення: 06.04.2020).

5. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади : моногр. К. : Вид-во «К.І.С.», 2006. 398 с.

6. Лахижа М. І. Модернізація публічної адміністрації в Україні в умовах євроінтеграції: теоретичні та практичні аспекти : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. К., 2010. 492 с.

7. Публічне управління: теорія і практика: монографія / авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк, В. П. Трощинський, М. М. Білинська та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2011. 212 с.

8. Ващенко К. О. Професійна підготовка державних службовців: теорія, методологія, практика: моногр. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2017. 416 с.

9. Аналіз теоретичних підходів до визначення сутності складових дефініцій публічного управління та адміністрування / Михайловська О. В., Філіпова Н. В., Ладонько Л. С., Ткаленко Н. В. Хм.: Університетські наукові записки, 2016. С. 241–253. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1549.pdf> (Дата звернення: 06.04.2020).

10. Обушна Н. І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44 (1). С. 53–63.

11. Глушакова О. В., Вайсберг Я. А. О сущности, содержания и соотношения понятий «государственное управление», «социальное управление», «публичное управление». *Журнал «Сибирская финансовая школа»*. 2013. № 6. С. 3–9.

12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF> (Дата звернення: 03.04.2020).

13. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року: схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80> (Дата звернення: 03.04.2020).

14. Стан системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад: доповідь / К. Ващенко (кер. авт. колективу),

В. Купрій, В. Чмига, Т. Токарчук, Л. Рикова, Ю. Вернигор та ін.; за заг. ред. К. Ващенка. К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2019. 140 с.

15. Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки: схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80/ed20160624> (Дата звернення: 03.04.2020).

16. Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2016 р. № 674 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2016-%D0%BF> (Дата звернення: 06.04.2020).

17. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Дата звернення: 06.04.2020).

18. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.

19. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.

20. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.; Нац. акад. держ. управління при Президентові України. Київ: НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 748 с.

21. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (Дата звернення: 03.04.2020).

22. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (Дата звернення: 08.04.2020).

23. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців (випуск 76): затверджено наказом Головного управління державної служби від 01.09.1999 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065354-99#o44> (Дата звернення: 06.04.2020).

24. Про Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців: затверджено наказом Національного агентства України з питань державної служби від 13.09.2011 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011859-11> (Дата звернення: 06.04.2020).

25. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1172. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/281-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya.pdf> (Дата звернення: 08.04.2020).

26. Проект стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/12/SVO_magistr_281-074-Publichne-upravlinnya-ta-administruvannya_red.pdf (Дата звернення: 08.04.2020).

References:

1. *Galuz nauki «Derzhavne upravlinnya» v Ukrayini : stan, problemi ta perspektivi rozvitku* : nac. nauk. dop. (2012). / Nac. akad. derzh. upr. pri Prezidentovi Ukrayini; redkol.: Yu. V. Kovbasyuk (golova), K. O. Vashenko (zast. golovi), Yu. P. Surmin (zast. golovi, ker. proektu) ta in., za zag. red. Yu. V. Kovbasyuka, K. O. Vashenka, Yu. P. Surmina, O. M. Rudenko. K.: NADU [in Ukrainian].

2. *Konceptualni zasadi rozvitku galuzi nauki «Derzhavne upravlinnya» : nauk. rozrobka.* (2013) / kol. avt.: K. O. Vashenko, Yu. P. Surmin, L. I. Zagajnova ta in.; za zag. red. K. O. Vashenka, Yu. P. Surmina, L. I. Zagajnovoyi. K.: NADU [in Ukrainian].

3. Kolodij, A. (2015). Deyaki teoretichni mirkuvannya i praktichni propozyciyi shodo zmistu i strukturi specialnosti «Publichne upravlinnya j administruvannya». *Efektivnist derzhavnogo upravlinnya : zb. nauk. pr.* Lviv : Vid-vo LRIDU NADU. Vip. 45 [in Ukrainian].

4. Kolodij, A. (2012). *Koncepciya publichnogo (novogo) vryaduvannya v yiyi zastosuvanni do demokratichnih i perehidnih system. Demokratichne vryaduvannya : nauk. visn.* Lviv : Vid-vo LRIDU NADU. Vip. 10 URL:

http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik10/fail/Kolodij.pdf (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

5. Grycyak, I. A. (2006). *Yevropejske upravlinnya: teoretiko-metodologichni zasady.* K.: Vid-vo K.I.S. [in Ukrainian].

6. Lahizha, M. I. (2010). *Modernizaciya publichnoyi administraciyi v Ukrayini v umovah yevrointegraciyi: teoretichni ta praktichni aspekti: dis. ... d-ra nauk z derzh. upr.:* 25.00.01 / In-t zakonodavstva Verhovnoyi Radi Ukrayini. K. [in Ukrainian].

7. *Publichne upravlinnya: teoriya i praktika.* (2011) / avt. kol.: Yu. V. Kovbasyuk, V. P. Troshinskij, M. M. Bilinska ta in.; za zag. red. Yu. V. Kovbasyuka. Kyiv : NADU [in Ukrainian].

8. Vashenko K. O. (2017). *Profesijna pidgotovka derzhavnih sluzhbovciv : teoriya, metodologiya, praktika.* Ivano-Frankivsk : Misto NV [in Ukrainian].

9. *Analiz teoretichnih pidhodiv do viznachennya sutnosti skladovih definicij publichnogo upravlinnya ta administruvannya.* (2016) / Mihajlovska O. V., Filipova N. V., Ladonko L. S., Tkalenko N. V. Khm.: Universitetski naukovy zapiski URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1549.pdf> (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

10. Obushna, N. I. (2015). *Publichne upravlinnya yak nova model organizaciyi derzhavnogo upravlinnya v Ukrayini : teoretichnij aspect. Efektivnist derzhavnogo upravlinnya, Vip. 44 (1)* [in Ukrainian].

11. Glushakova, O. V., Vajsberg, Ya. A. (2013) *O sushnosti, sodержanii i sootnoshenii ponyatij «gosudarstvennoe upravlenie», «socialnoe upravlenie», «publichnoe upravlenie».* *Zhurnal «Sibirskaya finansovaya shkola», № 6* [in Russian].

12. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2015). *Pro zatverdzhennya pereliku galuzej znan i specialnostej, za yakimi zdiysnyuyetsya pidgotovka zdobuvachiv vishoyi osviti :* Postanova № 266 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF> (Last accessed: 03.04.2020) [in Ukrainian].

13. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016). *Strategiya reformuvannya derzhavnogo upravlinnya Ukrayini na period do 2021 roku: shvalena Rozporyadzhennyam № 474-r.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80> (Last accessed: 03.04.2020) [in Ukrainian].

14. *Stan sistemi profesijnogo navchannya derzhavnih sluzhbovciv, goliv miscevih derzhavnih*

administracij, yih pershih zastupnikov ta zastupnikov, posadovih osib miscevogo samovryaduvannya, deputativ miscevih rad: dopovid (2019) / K. Vashenko (ker. avt. kolektivu), V. Kuprij, V. Chmiga, T. Tokarchuk, L. Rikova, Yu. Vernigor ta in.; za zag. red. K. Vashenka. K.: Centr adaptaciyi derzhavnoyi sluzhbi do standartiv Yevropejskogo Soyuzu [in Ukrainian].

15. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016). *Strategiya reformuvannya derzhavnogo upravlinnya Ukrayini na 2016–2020 roki*: shvalena Rozporyadzhennyam № 474-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80/ed20160624> (Last accessed: 03.04.2020) [in Ukrainian].

16. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016). *Deyaki pitannya reformuvannya sistemi profesijnogo navchannya derzhavnih sluzhbovciv i posadovih osib miscevogo samovryaduvannya*: Postanova № 674 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2016-%D0%BF> (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *Pro vyshhu osvitu*: Zakon Ukrainy № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

18. *Enciklopedichnij slovnik z derzhavnogo upravlinnya*. (2010) / uklad.: Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mihnenko ta in.; za red. Yu. V. Kovbasyuka, V. P. Troshinskogo, Yu. P. Surmina. K.: NADU [in Ukrainian].

19. *Publichne upravlinnya: terminol. slov.* (2018) / uklad.: V. S. Kujbida, M. M. Bilinska, O. M. Petroye ta in.; za zag. red. V. S. Kujbidi, M. M. Bilinskoyi, O. M. Petroye. Kiyiv: NADU [in Ukrainian].

20. *Encyklopediya derzhavnogo upravlinnya: u 8 t.* (2011) / nauk.-red. kol.: Yu. V. Kovbasyuk (golova) ta in.; Nac. akad. derzh. upravlinnya pri Prezidentovi Ukrayini. Kiyiv: NADU. T. 1: *Teoriya derzhavnogo upravlinnya* / nauk.-red. kolegiya: V. M. Knyazyev (spivgolova), I. V. Rozputenko (spivgolova) ta in. [in Ukrainian].

21. Verkhovna Rada Ukrainy. (2005). *Kodeks administrativnogo sudochinstva Ukrayini*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (Last accessed: 03.04.2020) [in Ukrainian].

22. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). *Pro derzhavnu sluzhbu*: Zakon Ukrainy № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (Last accessed: 08.04.2020) [in Ukrainian].

23. Golovne upravlinnya derzhavnoyi sluzhbi. (1999). *Pro Dovidnik tipovih profesijno-kvalifikacijnih karakteristik posad derzhavnih sluzhbovciv (vipusk 76)*: nakaz № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065354-99#o44> (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

24. Nacionalne agentstvo Ukrayini z pitan derzhavnoyi sluzhbi. (2011). *Pro Dovidnik tipovih profesijno-kvalifikacijnih karakteristik posad derzhavnih sluzhbovciv*: nakaz № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011859-11> (Last accessed: 06.04.2020) [in Ukrainian].

25. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2018). *Standart vyshhoyi osvity za specialnistyu 281 «Publichne upravlinnya ta administruvannya» galuzi znan 28 «Publichne upravlinnya ta administruvannya» dlya pershogo (bakalavrskogo) rivnya vyshhoyi osvity*: nakaz № 1172. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/281-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya.pdf> (Last accessed: 08.04.2020) [in Ukrainian].

26. *Proekt standartu vyshhoyi osvity za specialnistyu 281 «Publichne upravlinnya ta administruvannya» galuzi znan 28 «Publichne upravlinnya ta administruvannya» dlya drugogo (magisterskogo) rivnya vyshhoyi osvity*. (2017) URL: http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/12/SVO_magistr_281-074-Publichne-upravlinnya-ta-administruvannya_red.pdf (Last accessed: 08.04.2020) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10 квітня 2020 р.